

ایران پتروشیمی خوراک محور را نمایندگی می کند و عربستان پتروشیمی بازار محور

رقابت غول ها

صنعت پتروشیمی در دهه های اخیر به یکی از مهم ترین پیشران های اقتصاد انرژی محور کشورهای تولیدکننده نفت و گاز تبدیل شده است؛ صنعتی که دیگر صرفاً به عنوان حلقه ای پایین دستی در زنجیره هیدروکربن ها تعریف نمی شود، بلکه نقشی تعیین کننده در خلق ارزش افزوده، توسعه فناوری، دیپلماسی اقتصادی و حتی قدرت ژئوپلیتیکی ایفا می کند. در این میان، مقایسه ایران و عربستان سعودی؛ دو قدرت بزرگ انرژی در خاورمیانه، همواره یکی از محورهای جذاب و در عین حال چالش برانگیز تحلیل های صنعتی بوده است. بویژه زمانی که این مقایسه نه در سطح ذخایر هیدروکربنی، بلکه در عملکرد و راهبرد شرکت های پتروشیمی انجام می شود؛ جایی که «سابیک» به عنوان بازوی صنعتی عربستان از بازیگران اثرگذار در جهان است و صنعت پتروشیمی ایران با وجود ظرفیت بالا، با محدودیت های ساختاری و راهبردی مواجه است. در نگاه اول، مقایسه ظرفیت اسمی تولید پتروشیمی ایران با حدود ۹۶ تا ۱۰۰ میلیون تن در سال و سابیک عربستان با ظرفیتی بیش از ۱۳۵ میلیون تن، ممکن است تصویری ساده و کمی از رقابت دو طرف ارائه دهد. اما این مقایسه به تنهایی گمراه کننده است. واقعیت آن است که ایران در سال های اخیر در برخی مقاطع حتی تولید واقعی بالاتری نسبت به سابیک ثبت کرده، اما در عین حال از نظر درآمد، سودآوری و نفوذ بازار جهانی فاصله معناداری با این شرکت سعودی دارد. همین شکاف، پرسش های بنیادینی را درباره ماهیت توسعه صنعت پتروشیمی ایران، کیفیت سید محصولات، جایگاه فناوری و مدل حکمرانی صنعتی مطرح می کند.

گفت وگویی پیش رو با **محسن انصاری**، کارشناس حوزه انرژی تلاشی است برای واکاوی عمیق این شکاف؛ مقایسه ای فراتر از اعداد و ظرفیت ها که به پرسش های کلیدی درباره آینده صنعت پتروشیمی ایران، نسبت آن با الگوی سابیک و مسیرهای واقع بینانه رقابت یا تخصص گرایی منطقه ای پاسخ می دهد. این گفت وگو نشان می دهد که مسأله اصلی، صرفاً «چقدر تولید می کنیم» نیست، بلکه این است؛ «چه چیزی، با چه فناوری، برای کدام بازار و تحت چه حکمرانی ای تولید می شود؟!»

پتروشیمی
پارس

بودن این صنعت است. طبق برآوردها، عمده صادرات ایران با سهم بیش از ۶۰ درصدی شامل متانول، اوره و پلی اتیلن های عمومی است که کالاهایی با ارزش افزوده پایین (Commodities) محسوب می شوند. در مقابل، سابیک با تمرکز بر محصولات تخصصی و تکمیلی، حاشیه سود به ازای هر تن محصول را بشدت افزایش داده است. بنابراین، برای سنجش واقعی رقابت، شاخص هایی مانند حاشیه سود خالص به ازای هر تن، شاخص پیچیدگی محصول (CPI)، ارزش افزوده محصولات پایین دستی و کارایی انرژی باید به پارامتر تناژ اضافه شوند.

■ تا چه حد مقایسه ظرفیت تولید پتروشیمی ایران با سابیک

عربستان، تصویر واقعی از توان رقابتی دو طرف ارائه می دهد؟ مقایسه ظرفیت اسمی تولید ایران با حدود ۹۶ تا ۱۰۰ میلیون تن با سابیک عربستان با بیش از ۱۳۵ میلیون تن در سطح جهانی مقایسه درست و کاملی نیست؛ چراکه ایران با تولید واقعی بالاتر، حدود ۷۶ میلیون تن نسبت به سابیک با تولید واقعی ۵۳،۹ میلیون تن در سال ۲۰۲۴، درآمد کلی کمتری (حدود ۲۶ میلیارد دلار) نسبت به سابیک (۳۷،۳۳ میلیارد دلار) کسب می کند. این نابرابری در درآمد ناشی از نقص توسعه صنعت پتروشیمی ایران به ویژه «خوراک محور»

ایران

۸۴